

Більшість героїв антивоєнної прози В. Бондаря так чи інакше нерозривна з історичною ситуацією (подіями війни), і тому тут неминуче встановлюється взаємозв'язок між часом описаних подій і явищ з історичним часом. У творах письменника проходить діалектика життя й смерті, парадокси епохи, людський скепсис і надія. У них відтворено передсмертні стогони і крики народжень, добро й зло, краса й підлість, табу, встановлені людиною, та природна закономірність.

У художніх творах В. Бондаря осмислюються глобальні (екзистенційні) проблеми: війна і мир, людина і зброя, добро і зло, життя і смерть, гуманізм і насильство, творення і руйнування. Виступаючи в найбільш конкретних проявах, вони набувають узагальненого звучання, піднімаються до рівня філософських категорій.

У біографії героя повинна відобразитися біографія цілого покоління, тільки тоді вона буде цікавою і значною. Головне для В. Бондаря – дати інтелектуальний і психологічний портрет свого сучасника, власне свій портрет. Треба сказати, що йому повністю вдається здійснити мистецькі задуми у своїх автобіографічних творах.

Письменник у прозових та поетичних творах порушує важливе питання: боротьба людини за своє життя, за свою долю у складних трагічних обставинах війни. Антивоєнні твори Василя Бондаря мають чітко виражений автобіографічний аспект. Однак реальність подій не порушує художності його творів. В. Бондар – учасник воєнних дій, неодноразово перебував у концтаборах. Автор творів із того покоління, яке було сформоване війною. Ось чому воєнні сцени, жорстоке знущання над в'язнями в концтаборах – це ключові сцени, поставлені в центрі творів самою логікою життя.

Для В. Бондаря воєнне тло є своєрідною естетичною необхідністю для більш повного розкриття характеру героя. Він не раз повертався до думки, що саме на війні, у ситуації найбільш гостроконфліктній і екстремальній особливо розкривається справжня сутність людини. Герої антивоєнних творів В. Бондаря інколи ніби і не здійснюють особливих подвигів, вони просто живуть у дуже складних умовах, воюють. Але кожен рядок твору дає відчуття, як важко це насправді – постійно бачити смерть і страждання людей, своїх товаришів, самому кожну мить жити під загрозою смерті і не втрачати при цьому мужності і волі до перемоги, свободи, а коли необхідно – підніматися і продовжувати бій.

У творах В. Бондаря ми відчуваємо вистражданість кожного рядка, спостережень, роздумів про життя. Герої письменника часто опиняються в надзвичайно драматичних, досить напружених воєнних ситуаціях, коли відступає все несуттєве в людині і з нещадною чіткістю проявляється її сутність. Гама її переживань здається збідненою – ніякої палітри відтінків, але суттєво іншою вона і не може бути, враховуючи людську природу і художнє завдання. А завдання полягало в тому, щоб показати людину в момент найвищого напруження усіх її фізичних і духовних сил, у хвилину, коли від будь-якої дії і вчинку залежало життя – і часто не тільки своє.

В особистому й творчому досвіді В. Бондаря, в усій його надзвичайно принадній постаті людини й творця плідно жили традиції української класичної літератури. Василь Бондар не робив екскурсійних виходів для «вивчення життя», він просто жив, жив поряд і разом зі своїми героями, до найменших дрібниць знаючи їх людську вдачу, побут, звички, думки й сподівання, болі й радощі.

Творчість В. Бондаря становить собою цілісність, у якій особливо виразно й переконливо розкривається послідовність розвитку творчої індивідуальності автора, збагачення й соціальна конкретизація досвіду. Авторська позиція допомагає з'ясувати основні моменти художньої творчості письменника, а саме: співвідношення світоглядних позицій особистості митця з його творінням, важливість морально-ціннісного аспекту у відображенні реальної дійсності; визначає творче завдання і спрямованість художнього пошуку; відіграє важливу роль у створенні ідейно-тематичного і формотворчого комплексу художнього твору. Авторська позиція яскраво виявляється у творах В. Бондаря добором фактів і організації їх у сюжетно-композиційній структурі (мотивації подій, виборі й висвітленні конфліктів, у групуванні персонажів тощо), в ідейних і філософських пошуках героїв, у типізації характерів. Крім того, позиція автора чітко простежується у ряді поза-сюжетних елементів (авторські відступи, назви творів, вибір форми оповіді, вставні епізоди тощо).

В. Бондар у творах воєнної тематики розкриває трагічну сутність війни – у крові, стражданнях і смерті. Усім своїм ідейно-тематичним змістом і оригінальною художньою формою у творах письменника утверджується гуманістична думка: зброя ворожа людині за самою своєю суттю. Василь Бондар інколи описує натуралістичні картини під час жорстоких катувань людей з єдиною метою: показати страхіття війни, яка несе смерть і страждання людям.

Проблематика творів В. Бондаря ніби виходить із співвідношення понять: час – людина – зброя. Із цих зв'язків визначається й ідейно-тематичний центр творів: героїчна боротьба нашого народу з фашизмом. А тому стає зрозумілим, чому для В. Бондаря ворожі бомби не лише повсякденна реальність, але й символ сконцентрованої у вибухівці ненависті, яка може впасти на голови людей у будь-який час.

Проблема героїчного характеру та морального становлення особистості в творах В. Бондаря ще раз підтверджують важливу для митця істину – художник перш за все живиться темами, мотивами і образами рідного краю. В. Бондар належав до «тихих сумирних поетів, які ростуть з глибини», які переконують не крикливими декламаціями, а мужньою ясністю свого вистражданого болю, філософською думкою. Твори письменника – це цілий світ, своєрідна колекція людських дол, пристрастей життя.

Література:

1. Астафьев В. Пересекая рубеж / В. Астафьев // Вопросы литературы. – 1974. – № 11. – С. 222.
2. Брюгген В. Рубежі часу / В. Брюгген // Прапор. – 1969. – № 11. – С. 82–86.
3. Фролова К. Цікаве літературознавство / К. Фролова. – К.: Освіта, 1991. – 192 с.
4. Штонь Г. Становлення нової людини і літературний процес: із спостережень над українською радянською прозою 60–70-х рр. / Г. Штонь. – К.: Наукова думка, 1978. – 147 с.

УДК 81-115: 81'44: 811.161.2 + 811.111

С. Я. Шульга,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ ЖИТЛО У ПАРЕМІЙНОМУ КОРПУСІ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)

Стаття присвячена дослідженню концепту ЖИТЛО, що вербалізується у паремійному корпусі української й англійської мов. Здійснено зіставний і кількісний аналіз досліджуваних одиниць. Виокремлено дев'ять концептуаль-

но-асоціативних ознак вербалізації досліджуваного концепту. Враховано семантичний та конотаційний характер паремійних одиниць.

Ключові слова: вербалізація, концепт, паремія, ознака, асоціація.

VERBALIZATION OF THE CONCEPT HOUSE / HOME IN THE PAROEMIA LANGUAGE CORPUS (BASED ON UKRAINIAN AND ENGLISH)

The article in question deals with the linguistic contrastive analysis of the concept HOUSE / HOME in Ukrainian and English from the point of view of proverbs functioning. Attention is focused on the paroemias which are considered as a complicated semantic category and may reflect the specificity of perception of the objective reality by the representatives of different ethnos in general and each fragment in particular. In a wide sense paroemia is an archetype unit that represents an ancient culture, traditions and mentality of each nation. Meantime the concept HOUSE / HOME is regarded as a reduced model of the universe which explains connections between generations, saves family customs and secrets, stores information about historical life, exterior and internal features, etc.

The frequency characteristics of the constructions under discussion have been identified with the help of the quantitative analysis. The material includes 76 proverbs in Ukrainian and 52 ones in English. The research results have also shown that the productivity in two investigated languages is different.

The objective of the article is to study paroemia features of verbalization of the concept HOUSE / HOME in Ukrainian and English language corpora. To achieve the objective a number of problems is solved. They are connected with theoretical-methodological basis of the study, classification of their content, determination and description of peculiarities of verbalization of the concept HOUSE / HOME.

The common and different features have been identified. The most widespread conceptual similarities and differences have been determined in both languages with the help of nine forms and with an ability to be represented by metaphors. The analysis of actual material has confirmed that Ukrainian paroemias of the concept HOUSE / HOME are richer and more extended. Ukrainian paroemias refer also to residence and the geographical location of a man. At the same time it has been examined that Ukrainian and English proverbs may express negative and positive connotations as well as opposition, gradational, semantico-syntactic relations.

Key words: verbalization, concept, paroemia, feature, association.

ВЕРБАЛИЗАЦИЯ КОНЦЕПТА ЖИЛЬЕ У ПАРЕМИЙНОМ КОРПУСЕ (НА МАТЕРИАЛЕ УКРАИНСКОГО И АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКОВ)

Статья посвящена исследованию концепта ЖИЛЬЕ, который вербализируется в паремийном корпусе украинского и английского языков. Осуществлен сопоставимый и количественный анализ исследуемых единиц. Выделены девять концептуально-ассоциативных признаков вербаллизации исследуемого концепта. Учтено семантические и коннотационные признаки паремийных единиц.

Ключевые слова: вербализация, концепт, паремия, признак, ассоциация.

Сучасна лінгвокультурологічна теорія орієнтована на вивчення ментально-культурних процесів, категорій національної психіки, мови й культури. Паремійний корпус будь-якої мови виступає підґрунтям реалізації й функціонування лінгвокультурних концептів, що фіксують цінності як окремої мовної особистості, так і лінгвокультурної спільноти загалом [6, с. 92]. Концепт передбачає асоціативне нашарування культурних смислів на основне значення [2, с. 26].

Об'єкт дослідження становлять паремійні одиниці, що вербалізують концепт *ЖИТЛО*. **Предметом** дослідження є зміст концепту *ЖИТЛО*, представленого паремійними одиницями зіставлених мов. Загальна кількість паремій, що входять до складу досліджуваного фактажу становить 76 паремій української мови й 52 англомовні паремії.

Актуальність дослідження визначається тим, що в межах когнітивно-семантичної лінгвістичної парадигми порівнюються особливості паремійних одиниць, пов'язаних із вербалізацією концепту *ЖИТЛО* на матеріалі української й англійської мов. Концепт *ЖИТЛО* знайшов широке розуміння всіма членами національної спільноти обох зіставлених мов. **Мета** розвідки має на меті окреслити універсальні та унікальні зіставлених паремійних корпусів щодо концепту *ЖИТЛО*, а також передбачає розв'язання таких **завдань**: 1) виокремити концептуальні ознаки досліджуваних паремійних корпусів; 2) простежити семантичний характер відносин та конотації у межах паремій зіставлених мов.

В українській мові образ-символ *хата* увібрав у себе, по-перше, споконвічні мрії українця про заможне життя, добробут своєї родини, по-друге, уявлення про конкретне помешкання, спосіб світосприйняття, схильність до самодостатнього життя, відокремлення у межах своєї родини, бажання мати домашній затишок, незалежність й вільність українців. Однак *хата* стала символом не лише рідної домівки, але й рідного краю, батьківщини [5, с. 271]. Англомовні наукові доробки трактують *житло* як уособлення індивідуального та сімейного достатку, можливості контролювати й персоналізувати оточення, а також як засіб захисту та особистого простору [14, с. 383].

Нині в мовознавстві аргументовано (І. В. Давиденко, Ж. В. Колоїз, Н. І. Пашкова, І. С. Шевченко) двоядерність концепту *ЖИТЛО* у межах мовної картини обох зіставлених мов [4; 8; 11]. Українську й англійську моделі рекомендовано розглядати як частково еквівалентні. З одного боку, перше ядро *ДІМ / HOUSE* репрезентує нейтрально-узагальнений характер концепту, зовнішні особливості місця проживання; друге ядро *ХАТА / HOME* – внутрішні ознаки й вміст житла, але з другого боку в українському паремійному корпусі *ХАТА* зберігає інформацію про сільське життя й побут, традиції народу, специфіку ментальності й історичного минулого, що дозволяє називати таке ядро етносимволом української мови та розглядати його як своєрідну ознаку відмінності на тлі інших мов [8; с. 126]. За концептуальними поняттями *житло* закріпилося бачення його як зменшеної моделі всесвіту, посередника зв'язку часів і поколінь, сховища сімейних традицій та таємниць [3, с. 185].

Вербалізація концепту *ЖИТЛО* фіксує паремії з семантичними конотаціями на позначення позитивної ролі домівки в житті кожної людини на прикладі обох зіставлених мов. Нормативним є сприйняттям та уявленням *житла*, як чогось необхідного, важливого й потрібного для благополуччя, відчуття комфорту, затишку та своєрідного захисту, наприклад: укр.: *В своїй хаті – своя правда, і сила, і воля*; *В своїй хаті і стіни допомагають* / англ.: *There is no place like home; Home is where the heart is*. В українському паремійному корпусі відстежено негативну конотацію образу *житло*, що вербалізує його соціально-побутове уявлення, наприклад: укр. *Нова хата – велика втрата*; *Само нічого до хати не прийде, крім бід*.

Фактичний матеріал уможливив виокремлення та класифікацію асоціативного ряду щодо концепту *ЖИТЛО* для української мови в межах таких видів: 1) синонімічні асоціації: *хата*; *дома*, наприклад: *В гостях добре, дома краще*; *В своїй хаті й стіни допомагають*; 2) асоціації за схожістю функціонального призначення: *фортеця*, наприклад: *Мій дім – моя фортеця*; 3) асоціації за суміжністю: *стіни*; *ніч*, наприклад: *Своя ніч найтепліше гріє*; *В своїй хаті й стіни допомагають*; 4) метафоричні асоціації: *правда*, *втіха*, наприклад: *Своя хата – своя правда, своя стріха – своя втіха*. / і для англійської

мови: 1) асоціації за схожістю функціонального призначення: castle, наприклад: *An Englishman's house is his castle*; 2) метафоричні асоціації *heart, hat*, наприклад: *Home is where the heart is; Home is where you hang your hat*.

Спроба побудови подібних рядів виявила відмінність щодо кількості асоціативних типів у зіставлюваних мовах (для укр. мови – 4 од., для англ. мови – 2 од.). Одним із пояснень може виступати етнічне, культурне й ментальне переосмислення й паремійне закріплення людського уявлення та сприйняття концепту *ЖИТЛО*. Візьмемо, до прикладу, асоціативно-метафоричну одиницю «*ніч*», що для українського народу несе інформацію про історичне минуле, розвиток житла, символізує достаток і багатство, нагадує про моральні й побутові правила поведінки, наприклад: *Добра річ, коли в хаті ніч; Хочеш їсти калачі, не сиди на печі; Не ніч годує, а поле*.

Сьогодні в мовознавстві уже закріпилися окремі концептуальні універсали щодо значення й ролі житла, які вербалізуються на тлі концептуально-асоціативних ознак [6, с. 93]. Послугуючись запропонованими у мовознавчих студіях класифікаціями, проаналізовано український та англійський паремійні корпуси. Таким чином, досліджувані одиниці обох мов уособлюють такі концептуальні ознаки.

1. *Житло* як захист, наприклад: укр.: *В хаті, як у загамі* / англ.: *An Englishman's house is his castle; At home even the walls help*.

2. *Житло* як гостинність, функціональний простір господаря / господарки, наприклад: укр.: *Люди добрі, хата тепла; В хаті в неї, як у віночку, і сама сидить, як квіточка; Хата господинею красна; В своїй хаті кожен пан; Без хазяйки хата не метена, Без хазяїна і хата сиротина* / англ.: *Men make houses, women make homes; There is but an hour a day between a good housewife and a bad one; There is but an hour a day between a good housewife and a bad one*.

3. *Житло* як осередок родини, батьківщини, особистого простору, наприклад: укр.: *Дорогая моя хатка, де родила мене матка; Де будь, там будь, а свій кут не гудь; В своїй хаті – своя правда, і сила, і воля* / англ.: *Home is where the heart is; Home is where you hang your hat; Go abroad and you'll hear news of home; With one child you may walk; with two you may ride; when you have three, at home you must bide; A house well-furnished makes a woman wise*.

4. *Житло* як важливий й необхідний майновий об'єкт, наприклад: укр.: *Бодай і несе свою хату має; Хоч у рідного тата, але не моя хата; У своїй хаті легше помирати; Не дай, Боже, в чужій хаті жити* / англ.: *Home is home, though it be never so homely; A gentleman ought to travel abroad, but dwell at home; If the dog is not at home, he barks not; Dry bread at home is better than roast meat abroad*.

5. *Житло* як ознака фінансово-матеріального становища, наприклад: укр.: *Що хата має, тим і приймає; Нестатки гонять з хатки* / англ.: *Burn not your house to scare away the mice; Fools build houses and wise men live in them*.

6. *Житло* як об'єкт внутрішньої домашньої атмосфери здебільшого реалізується у межах паремій на позначення негативної конотації (–), підкреслюючи важливість соціального добробуту, таким чином реалізується опозиція «негативне як наслідок позитивного», наприклад: укр.: *Така хата тепла, що спотіси дрижачи (–); Пустка така, що вітер по хаті гонить (–); Порожньої хати і муха не держить (–); У крайню хату на ніч не йди (–)* / англ.: *Woe to the house where there is no chiding (–)*. Однак зафіксовано й паремії позитивної конотації, наприклад: укр.: *У веселій хаті веселі люди (+); Хто нациу хату минає, той щастя не має (+)* / англ.: *A house is a fine house when good folks are within (+); Charity begins at home (+)*.

7. *Житло* як оцінка його придатності до життєдіяльності, наприклад: укр.: *Живеш як у решеті: відки вітер не подме, то повна хата холоду; З хати димом, а з двору вітром, Купуй хату криту, а свиту шуту* / англ.: *A house built by the wayside is either too high or too low; A house divided cannot stand*.

8. *Житло* як об'єкт будівельних особливостей, наприклад: *Не будуй хати з піску; На льоду тільки дурний хату ставить; Без стовнів хата не стоїть*; англ.: *Make not the door wider than the house*.

9. *Житло* як порада щодо основ способу життя, наприклад: укр.: *Моя хата скраю – я нічого не знаю; Нова хатка – нова гадка* / англ.: *The first year let your house to your enemy, the second to your friend, the third live in it yourself; Don't trudge mud into the house of love; Look to yourself when your neighbour's house is on fire; Wash your dirty linen at home; Go home and say your prayers*.

Концепт *ЖИТЛО* у зіставлюваних паремійних корпусах, зберігаючи концептуальну ознаку *значимість житла*, здатний до семантичної інтерпретації та метафоризації через тваринний світ при цьому активізується семантика на позначення відношення, порівняння та сприйняття. Приклади наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Концепт *ЖИТЛО* та його анімалістичний аспект

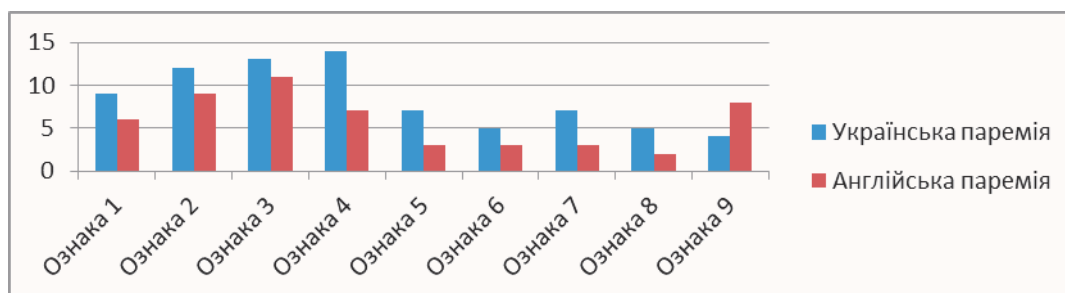
Концепт <i>ЖИТЛО</i>			
Концептуальна ознака значимість житла			
№	Семантична ознака	Українська паремія	Англійська паремія
1	Позитивне відношення до житла	<i>Любить засць той ліс, у якому зріс</i>	<i>Every bird likes its own nest</i>
2	Негативне й зневажливе відношення до житла	<i>Нікчемна та пташка, яка власне кубельце нівечить</i>	<i>It is a foolish bird that soils its own nest</i>
3	Компаративний характер із позитивним відношенням до житла	<i>І півень рівний герою на своїй купі гною</i>	<i>Every dog is a lion at home</i>
4	Фактична дійсність необхідності житла	<i>Кожна пташка свою пісню співає й своє гніздечко має; Усякий кулик до свого озера звик</i>	–

Як видно з таблиці англійський паремійний корпус репрезентував себе вужче, ніж український. Проте, анімалістичний аспект реалізується багатогранно в обох зіставлюваних мовах.

Кількісний аналіз (табл. 1.2) дозволив детальніше простежити зближення та розходження щодо дев'яти концептуально-асоціативних ознак. Згідно таблиці, паремії української мови кількісно репрезентативніші, а англійські паремійні одиниці переважають лише щодо крайньої ознаки. Відносна дотичність простежено у межах ознак 2–4.

Таблиця 1.2

Кількісний розподіл паремій за концептуально-асоціативними ознаками

На фактичному матеріалі паремійного корпусу обох мов виокремлено паремії, де ознака *значимості життя* актуалізується за допомогою таких семантико-синтаксичних засобів: а) компаративних відношень, наприклад: укр.: *Яка хатка, така й паніматка*; *Який господар, такий і дім* / англ.: *Dry bread at home is better than roast meat abroad*; б) градаційних відношень, наприклад: англ.: *The wider we roam, the welcome home*; і в) опозиційно-антонімічних відношень, наприклад: укр.: *В дощ хату не покривають, а в погоду й сама не капає* → *дощ ≠ погода* / англ.: *He has no home whose home is everywhere* → *no ≠ everywhere*.

Вербалізація концепту *ЖИТЛО* у українській мові реалізується й за допомогою універсальних опозицій «*своє – чуже*», «*присутність – відсутність*». Український паремійний корпус засвідчив тенденцію до переваги «*свого*» над «*чужим*», наприклад: *Своя хата краща від чужих палаців*; *Не шукай чужини коли маєш домівку*; *Чужа хата гірше ката*; *Своя мазанка ліпша чужої світлиці*. Також зафіксовано, що «*своє*» завжди позиціонується як щось неодмінно цінніше, навіть, коли це не зовсім відповідає дійсності, наприклад: *Краще своє латане, ніж чуже хапане*; *Ліпше своє мале, ніж чуже велике*; *Ліпше своя сяка-така хата, ніж чужа палата*. У наведених пареміях спостерігаємо й ознаку «впливу фонетичного звучання», що сприяє легшому запам'ятовуванню, підкреслює іронічність змісту: *латане – хапане*; *хата – палата*. За допомогою опозиції «*присутність – відсутність*» висміюється ознака дріб'язковості, скупості, бідності людини тощо, наприклад: укр.: *Хата багата, а нічого й собаці дати*; *Хата велика, є де сісти, та нічого їсти*.

Дещо ширше репрезентували себе українські паремії з вказівкою на місце проживання та географічну локацію людини. Якщо в англійському дискурсі *Home 'дім'* уособлює бінарне сприйняття, семантично позначаючи і «*житло*», і «*край проживання*», то в українському паремійному корпусі зафіксовано окремі лінгвокультурні мовні кліше, що сприяє вербалізації концепту *БАТЬКІВЩИНА / РІДНА СТОРОНА*. Такі паремії забезпечують усвідомлення відношення нації до свого географічного походження й акцентують увагу на історичній цінності рідного краю для українського народу. До концептуальних ознак зараховано: 1) опозиційно-антонімічний характер паремій, наприклад: *Рідна сторона – мати, чужа – мачуха* → *рідна ≠ чужа*; *мати ≠ мачуха*; 2) компаративність, наприклад: *Людина без рідної землі як соловей без гнізда*; 3) вказівка на етнопсихологічні особливості: а) негативне відношення до чужини, наприклад: *У чужій стороні і весна негарна*; *На чужині, як у домовині*; *Не шукай чужини, коли маєш домівку*. б) любов до рідного краю, наприклад: *За морем тепліше, та вдома миліше*; *З рідної сторони і ворона мила*; *Рідна земля і в жмені мила*; *Розлука навчить рідний край любить*. Аналіз фактичного матеріалу дозволив побудувати такий асоціативно-метафоричний ряд: *рідна сторона* → 1) *земля*; 2) *тепло*; 3) *мати*; 4) *домівка*; 5) *любов*. Водночас спостерігаємо паралельне формування й іншого асоціативно-метафоричного ряду з семантикою негативного сприйняття: *чужина* → 1) *відчуженість*; 2) *мачуха*; 3) *розлука*; 4) *туга*.

Отже, концепт *ЖИТЛО*, займаючи не останнє місце у мовній картині світу обох зіставлених мов, функціонально охоплює усі запропоновані до розгляду концептуально-асоціативні ознаки (виокремлено 9 ознак). Спільними домінуючими рисами зіставлених паремійних корпусів залишаються концептуально-асоціативне сприйняття *ЖИТЛА* як *найкращого місця, захисту*, а також *осередку родини, батьківщини й особистого простору людини*. Завдяки двоядерній моделі концепту *ЖИТЛО* український паремійний корпус виявляє властивості етнокультурного змісту.

Реалізація досліджуваного концепту характеризується актуалізацією компаративних, опозиційних, градаційних семантико-синтаксичних відносин, а також позитивних та негативних конотацій щодо сприйняття людиною *ЖИТЛА* в обох паремійних корпусах.

На противагу англійській мові серед українських паремій окремо в вжитку закріпилися паремії на позначення місця проживання та географічної локації людини.

Перспективи роботи вбачаємо у подальшому зіставному дослідженні паремійного корпусу обох мов, враховуючи сучасні лінгвістичні здобутки, методи й концепції.

Література:

1. Ажнюк Б. М. Англійська фразеологія в культурно-етнічному висвітленні / Б. М. Ажнюк. – К. : Наукова думка, 1989. – 134 с.
2. Жайворонок В. В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 2004. – № 5–6. – С. 26.
3. Калеснікава А. А. Ключавья сацыяльныя паняці «дом», «сям'я», «радзіма» ў канцэптасферы носьбітаў беларускай мовы (на матэрыяле парэміялагічных адзінак) / А. А. Калеснікава // Ученые записки. – Том 12. – Віцебск, 2011. – С. 181–188.
4. Колоїз Ж. В. Українська пареміологія : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Ж. В. Колоїз, Н. М. Малюга, Н. М. Шарманова ; за редакцією Ж. В. Колоїз // Кривий Ріг : КПІ ДВНЗ «КНУ», 2014. – 349 с.
5. Кононенко В. І. Символи української мови / В. І. Кононенко. – [2-ге вид., доповн. і перероб.]. – К. ; Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2013. – 440 с.
6. Лебеденко Ю. Вербалізація концепту ДІМ в українській, російській і польській мовах / Юлія Лебеденко, Яна Василенко // Studia Ukrainica Posnaniensia. – Poznan, 2013. – Vol. I. – PP. 91–95.
7. П'ять тисяч прислів'їв та приказок / [упоряд.: Л. Вознюк]. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2013. – 224 с.
8. Пашкова Н. І. Українська хата: слово, символ, і концепт (на слов'яно-балканському етнокультурному тлі) / Н. І. Пашкова // Вісник КНЛУ. Серія Філологія. – 2014. – Том 17. – № 1. – С. 121–128.
9. Приказка [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <http://prikazka.pp.ua>
10. Прислів'я, прикмети та повір'я українського народу / Уклад. Н. Кусайкіна. – 2-ге вид., виправ. та доп. – Х. : ВД «Школа», 2011. – 128 с.

11. Шевченко І. С. Дублетний концепт ДІМ – HOUSE / HOME в англійській мовній картині світу / І. С. Шевченко, І. В. Давиденко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія Філологічні науки : Мовознавство. – Волинь, 2012. – № 23. – С. 165–169.

12. Яворская Г. М. О концепте ДОМ в украинском языке / Г. М. Яворская // Сокровенные смыслы : Слово. Текст. Культура : сб. статей [в честь Н. Д. Арутюновой]. М. : Изд-во «Языки славянской культуры», 2004. – С. 716–728.

13. Dictionary Reference [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://dictionary.reference.com/browse/comparison>

14. J. Douglas Porteous Home: The Territorial Core / J. Douglas Porteous // Geographical Review. – Vol.66. – No 4. – PP. 383–390.

15. Kuskovskaya S. English Proverbs and Sayings / Susanna Kuskovskaya. – Мн. : Выш. шк., 1987. – 253 с.

16. Learn English Today [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <http://www.learn-english-today.com/proverbs/proverbs.html>

17. Special Dictionary [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : http://www.special-dictionary.com/proverbs/source/english_proverb/

18. The Oxford Dictionary of Proverbs [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <http://www.oxfordreference.com>

УДК 811.111'42

О. Р. Бурдейна,

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, м. Чернівці

ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ КОНЦЕПТ INSULARITY / ОСТРІВНІСТЬ: ЗМІСТОВА СТРУКТУРА ТА НОМІНАТИВНИЙ ПРОСТІР

Статтю присвячено окресленню теоретичного підґрунтя дослідження змістової структури та номінативного простору з метою встановлення лінгвальних такогнітивно-прагматичних параметрів ключового концепту британської лінгвокультури INSULARITY / ОСТРІВНІСТЬ, що детермінує специфіку британського менталітету.

Ключові слова: лінгвокультурний концепт, змістова структура, номінативне поле.

LINGUOCULTURAL CONCEPT INSULARITY: CONTENT STRUCTURE AND NOMINATIVE FIELD

The article suggests the analysis of the theoretical basis of lingual, cognitive and pragmatic parameters actualization. British mentality has been confirmed to actualize in the means of English language units of the key linguocultural concept INSULARITY. The notion of the linguocultural concept and its main structural components (notional, metaphoric and axiological) have been specified. The basic theoretical principles of the key concept verbalization peculiarities manifested by nominative units have been described. The significance of the linguocultural concept INSULARITY as the key concept of the British linguoculture has been determined, theoretic investigation of the lexico-semantic, cognitive and axiological parameters of the concept, based on the complex linguocultural, semantic and cognitive methods of analysis, has been carried out.

Concept structure and nominative field peculiarities have been examined in the insights of semiology, cognitive linguistics and linguocultural studies.

Key words: linguocultural concept, content structure, nominative field.

ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЙ КОНЦЕПТ INSULARITY / ОСТРОВНОСТЬ: СТРУКТУРА И НОМИНАТИВНОЕ ПРОСТРАНСТВО

Статья посвящена изучению теоретических основ исследования структуры и номинативного пространства для определения лингвальных и когнитивно-прагматических параметров актуализации лингвокультурного концепта INSULARITY / ОСТРОВНОСТЬ. В ходе исследования установлено отображение менталитета средствами вербализации ключевого концепта лингвокультуры. Обоснована важность ЛК INSULARITY / ОСТРОВНОСТЬ для британского этноса, установлено понятийные компоненты и особенности номинативного пространства.

Ключевые слова: лингвокультурный концепт, структура, номинативное поле.

Національна ідентичність та лінгвокультурні концепти в британській мовній картині світу перебувають у центрі уваги багатьох дослідників (О. В. Городецька, О. П. Матузкова та ін.). Попри те, що значущість концепту INSULARITY / ОСТРІВНІСТЬ для Великобританії підкреслюють автори численних публікацій (S. Baker, A. Calder, A. Cameron, P. Mortensen, N. Rigby, J. Rüger, B. Simms, J. Scott, T. Stein, G. Trevelyan), дослідження відображення менталітету засобами вербалізації ключового концепту лінгвокультури INSULARITY / ОСТРІВНІСТЬ (далі ЛК) ще не було предметом спеціальної наукової розвідки та не знаходило висвітлення як у вітчизняній, так і в зарубіжній лінгвістиці.

У зв'язку з цим виникає необхідність системного та інтегрованого аналізу лінгвальних такогнітивно-прагматичних параметрів концепту INSULARITY / ОСТРІВНІСТЬ. Зокрема, у статті розглянуто компоненти змістової структури та специфіку номінативного простору.

Мета статті полягає в окресленні теоретичного підґрунтя для дослідження лінгвальних такогнітивно-прагматичних параметрів концепту INSULARITY / ОСТРІВНІСТЬ.

Зважаючи на лінгвокультурний аспект розгляду концепту INSULARITY / ОСТРІВНІСТЬ як основного осередку культури у ментальному просторі людини [17, с. 43], концепт представляє собою впорядкований, усвідомлений і ціннісно значущий досвід, змістова структура якого містить поняттєвий, образно-метафоричний та ціннісний компоненти [3, с. 17]. У лінгвокогнітивних студіях нового тисячоліття «визначилася й утвердилася тенденція розглядати мовну форму як відображення певних структур людської свідомості» [2, с. 10].

Поняттєвий (фактуальний) компонент концепту зберігається у свідомості у вербалізованій формі і є мовною фіксацією концепту, його позначенням, описом, ознаковою структурою, дефініцією. На думку Н. Г. Єсипенко, важливо уточнити, що стоїть за значенням, зафіксованим у мовному знаку, і за значенням, що стоїть за концептом. Концепт об'єднує знання про явище, яке він відображає, тобто все, що вміщує знак і визначає буття знака як когнітивної структури та komponує зміст мовного знання. До поняттєвої основи змісту концепту входить зміст поняття, але не висчерпується ним і охоплює множину парадигматичних елементів імені. Внаслідок чого відображаються логічні / алогічні, раціональні / ірраціональні зв'язки денотата [6, с. 39]. Зо-